

3. STUDIA JAKO ELEMENT BIOGRAFII ŻYCIOWEJ STUDENTÓW

3.1. Wprowadzenie

Matura i otrzymanie świadectwa dojrzałości to dla młodych ludzi czas na podjęcie ważnych życiowych decyzji o swojej dalszej drodze: czy podjąć naukę w szkole pomaturalnej, na studiach wyższych, czy poszukać pracy, a może wyjechać za granicę? Pomysłów może być wiele, ale na pewno ten wybór ma znaczenie dla przebiegu dalszej biografii. Po podjęciu decyzji o studiach pozostaje kolejna, a dotyczy ona wyboru kierunku studiów. Młodzi ludzie mają świadomość konsekwencji tej decyzji, choć należy tu powiedzieć, że współcześnie zmiana kierunku studiów, uczelni, a nawet studiowanie w innym kraju nie są trudne i studenci często po ukończeniu I poziomu kształcenia z tej możliwości korzystają. Jednym z ważnych motywów do dokonania takiej zmiany jest przekonanie o zwiększaniu swoich szans na rynku pracy dzięki wielości dyplomów i specjalności.

Studia wyższe zawsze były wartością pożądaną i ważnym etapem w drodze do zawodowej kariery. Posiadanie dyplomu i stopień magistra nie tylko nobilitowały, ale dawały szanse na lepiej płatną i bardziej interesującą pracę. W latach 90. w Polsce po zmianie systemowej odnotowano boom edukacyjny, który charakteryzował się nie tylko wielokrotnym wzrostem liczby młodzieży studiującej, ale również wzrostem liczby uczelni wyższych, w tym niepublicznych i prywatnych. W tym czasie nie wzrosła znacząco liczba pracowników naukowych. Już w roku 2000 i później zaobserwowano powolne zmniejszanie się liczby studentów, co było konsekwencją niżu demograficznego, ale również spadku znaczenia dyplomu uczelni wyższej. Rzeczywistość pokazała, że dyplom wyższej uczelni nie zapewnia otrzymania stałej, dobrze płatnej pracy, co zniechęcało do studiowania, szczególnie te osoby, dla których dyplom (a nie wiedza) miał gwarantować lepszą pozycję społeczną. Badania pokazywały jednak, że dzięki uzyskaniu dyplomu wyższej uczelni w przypadku osób pracujących zawodowo, ukończenie studiów pozwalało posiadaną pracę zachować, co w sytuacji braku pracy nie jest bez znaczenia¹⁰.

Okres studiów to faza w życiu młodego człowieka, w której nabywa on kompetencje do pełnienia przyszłych ról zawodowych. Zdobywa wiedzę i kwalifikacje potwierdzone

---

¹⁰M. Zielińska, E. Papiór, 2007, Sukcesy zawodowe absolwentów socjologii studiów zaocznych, [w:] K. M. Słomczyński (red.), Kariera i sukces: analizy socjologiczne, Wyd. UZ, Zielona Góra-Warszawa.

dypłomem, przygotowujące go do zawodu. Rola studenta wymaga od niego określonych zachowań. Florian Znaniecki pisał: „Kiedy jednostka wstępuje na uniwersytet, zamierza (z jakichkolwiek względów) podzielać niektóre wartości kulturowe z obszernego kompleksu posiadanego przez dany uniwersytet i jego członków. Są to przede wszystkim wartości *duchowe* (teorie naukowe, umiejętności techniczne, wzory estetyczne, ideały społeczne), których nosicielami są wykładowcy uniwersytetu. Uniwersytet posiada również instrumenty materialne potrzebne do uczestniczenia we wskazanych wartościach duchowych: biblioteki, laboratoria, infrastrukturę, muzea, budynki, w których mogą być przeprowadzane działania zbiorowe itd. Dzięki przyjęciu do roli studenta jednostka uzyskuje dostęp do tych wartości i od tej chwili staje się (przynajmniej potencjalnie) związana ze wszystkimi osobami uczestniczącymi w tych wartościach. Dlatego też wspólne uczestnictwo w kulturowych dobrach uniwersytetu traktowane jest przez uczestników (*explicite* lub *implicite*) za tworzące wspólną więź społeczną, łączącą każdego z nich. Ogół członków uniwersytetu stanowi więc *potencjalny* krąg społeczny, do którego wchodzi nowi studenci”. Studenci w różnym stopniu i z różnym zaangażowaniem uczestniczą w życiu uczelni. Prezentują różne postawy wobec uczelni, które są wypadkową wcześniejszych nastawień i zdobywanych w trakcie studiów doświadczeń.

Wcześniej pełnione role społeczne, sposoby wypełniania tych ról oraz nowe, pełnione w trakcie studiów role wpływają na ukształtowanie się określonego typu studenta, a także na późniejsze role pracownika (Zielińska 1997). Podczas studiów podstawową rolą badanych jest rola studenta. Różne mogą być czynniki wpływające na sposoby jej wypełniania. Kandydaci na studia przychodzą na uczelnię z pewnym bagażem doświadczeń, z pewnymi wyobrażeniami roli studenta, będącymi wypadkową opowieści i doświadczeń rodziców, znajomych, przekazów literackich i filmowych. W szkołach średnich pełnili role uczniów i sposoby ich wypełniania (wzory i modele) także mogą wpływać na sposoby pełnienia ról studenta. Wyobrażenia na temat uczelni zostają poddane weryfikacji szczególnie w okresie adaptacyjnym, kiedy student przystosowuje się do warunków studiowania. Różny może być zasięg przystosowania studentów. Student może przystosować się do kręgu towarzyskiego, a nie przystosować się do wymogów wykładowców; może szybko opanować techniki studiowania i dostosować się do zróżnicowanych oczekiwań pracowników dydaktycznych, a może mieć trudności w adaptowaniu się do warunków mieszkania w domu studenckim itd. Student musi przystosować się do nowego statusu społecznego. Wyznacza go estyma społeczna przypisana do roli studenta, oczekiwania w zakresie samodzielności, aktywności kulturalnej i towarzyskiej. Wyznacza go także prawnie określona dojrzałość i towarzyszące

jej obowiązki i uprawnienia obywatelskie. Pojawiają się różne oferty w okresie, gdy kontrola decyzji studenta przez rodziców uległa ograniczeniu, a kontrola ze strony nauczycieli akademickich nie rozciąga się na inne, pozadydaktyczne rodzaje aktywności. Natomiast dojrzałość umysłowa nie zawsze odpowiada złożoności następstw społecznych i indywidualnych, dokonywanych samodzielnie wyborów.

Badania studentów, motywów kierujących nimi w wyborze określonych studiów, kierunku studiowania, ośrodka naukowego, a następnie przebiegu ich kariery studenckiej zawsze stanowiły istotny obszar zainteresowań socjologów, pedagogów, psychologów oraz przedstawicieli innych nauk. Również studenci zielonogórscy poddawani byli wcześniej badaniom socjologicznym¹¹. Szczególnie ważne jest obserwowanie trendów w zmianach postaw, zachowań, ról społecznych itp.

We współczesnym świecie przekonanie o konieczności posiadania dyplomu wyższej uczelni stało się powszechne. O ile w latach 70. w Polsce studiowało 7-8% populacji młodzieży w wieku 19-24 lata, to pod koniec lat 90. studiowało już 60-70% takiej populacji. Należy do tego dodać studentów studiów niestacjonarnych, których liczebność wzrosła kilkanaście razy i studentów studiów III stopnia (doktoranckich). Wszystko to składa się na obraz edukacji wyższej i uświadamia odmienność takiej edukacji. Powszechność i dostępność wyższych studiów nie przełożyła się na jakość i poziom edukacji, o czym niejednokrotnie pisano w publikacjach naukowych (w tym w najnowszej ekspertyzie Komitetu Socjologii PAN¹²). Stałe monitorowanie edukacji, w tym edukacji wyższej jest niezwykle ważne, choćby w perspektywie wprowadzania kolejnych reform skutkujących zmianami nie tylko kształtu edukacji, ale przede wszystkim jej charakteru. Nie bez znaczenia jest tu wiedza o głównych podmiotach tego procesu, to znaczy studentach.

Niniejsza część opracowania poświęcona jest kwestiom związanym ze studiami i studiowaniem. Analizie poddane zostaną motywy podjęcia decyzji o studiach jako kolejnego etapu edukacji i etapu drogi życiowej. Studenci dokonując wyboru konkretnego kierunku studiów na ogół mają o nim jakieś wyobrażenia, które kształtują media, znajomi już studiujący, nauczyciele. W praktyce okazuje się, że nie zawsze te wyobrażenia odpowiadają oczekiwaniom. Jak pokazują badania dotyczące popularności określonych kierunków

---

¹¹ L. Gołdyka, Ż. Leszkowicz-Baczyńska, J. Leszkowicz-Baczyński, L. Szczegóła, M. Zielińska, 1999, Studenci zielonogórscy u progu XXI wieku, LTN, Zielona Góra; E. Hajduk, 1982, Przemiany społecznej osobowości studentów, Wyd. WSP, Zielona Góra; E. Narkiewicz-Niedbalec, 2006, Socjalizacja poznawcza uczącej się młodzieży, Wyd. WSP, Zielona Góra.

¹² Szkolnictwo wyższe, uniwersytet, kształcenie akademickie w obliczu zmiany, 2015, M. Szczepański, K. Szafraniec, A. Śliz (red.), KS PAN, Warszawa.

studiów, to niewiele z nich cieszy się od zawsze dużą popularnością. Są to: prawo, psychologia, kierunki lekarskie. Wybór pozostałych zależy kierunków zależy od wielu czynników takich jak: moda, medialne nagłośnienie, zapotrzebowanie społeczne. Uczelnie w celu przyciągnięcia uwagi absolwentów szkół średnich stosują różne strategie, np. otwierają nowe kierunki studiów, nowe specjalizacje, reklamują nowatorskie formy kształcenia (np. e-learning)¹³.

W niniejszym rozdziale przedstawione zostaną korzyści najwyższej cenie w zawodzie, do którego przygotowują się badani studenci, a także realne korzyści wynikające ze studiowania określonego kierunku studiów. Studiowanie to przede wszystkim nauka, przyswajanie nowych umiejętności i kompetencji, dlatego za bardzo ważne uznaliśmy poznanie sposobów uczenia się, a także poznanie bodźców motywujących do nauki. Ostatnim wątkiem poruszonym w tej części opracowania były poglądy studentów dotyczące czynników, które w ich przekonaniu zbliżają studentów do siebie.

3.2. Uwarunkowania wyboru studiów i uczelni

Studenci zielonogórskiej uczelni mają do wyboru kilkadziesiąt kierunków studiów, zarówno o profilu społeczno-humanistycznym, jak i ścisłym, artystycznym, politechnicznym. Studenci dokonują wyboru kierunku studiów uwzględniając swoje zainteresowania, możliwości, osiągnięcia ze szkoły średniej, ale również rady rodziców, nauczycieli, kolegów. Ponad połowa badanych studentów (51,4%) dokonała wyboru studiów w gimnazjum, prawie 40% wybrało kierunek studiowania w ostatniej chwili, 2,9% wybrało już na poziomie szkoły podstawowej, prawie co dziesiąty respondent podjął decyzję w szkole ponadgimnazjalnej.

Respondenci na ogół są zadowoleni z wyboru kierunku studiów i ponownie dokonaliby takiego samego wyboru (68,6%). Co piąty respondent dokonałby innego wyboru, co oznacza, że rozczarował go wybrany kierunek studiów. Z kolei 11,0% nie potrafiło tego ocenić.

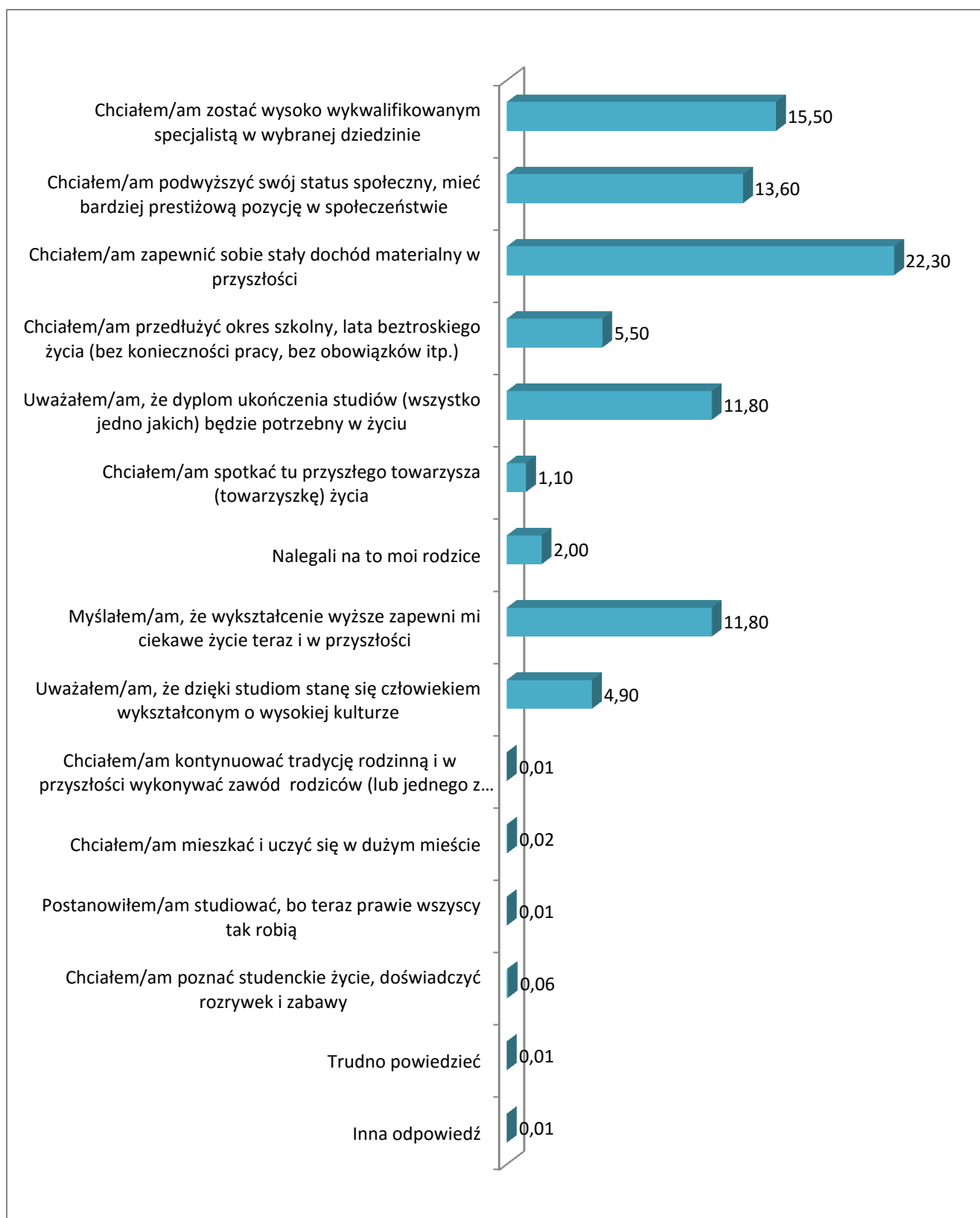
Nieco więcej niż połowa studentów (56,1%) ponownie wybrałaby Uniwersytet Zielonogórski. Nieco ponad połowa żałuje swojego wyboru dotyczącego uczelni i nie dokonałaby wyboru UZ; nieco ponad 20% nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie.

Nieco ponad połowa respondentów jest zadowolona z programu kształcenia na wybranym kierunku studiów; jedna trzecia badanych studentów nie jest zadowolona z programu kształcenia na wybranym kierunku studiów, a nieco ponad 16% nie potrafiło tego ocenić.

---

¹³ M. Chałubiński, M. Zielińska, 2015, Czy koniec socjologii akademickiej w Polsce? Od elitarności do marginalności, [w:] Szczepański M. Szafraniec K. Śliz A. (red.), Szkolnictwo wyższe, uniwersytet, kształcenie akademickie w obliczu zmiany, KS PAN, Warszawa.

Z wykresu wynika, że najczęściej wskazywanym motywem do podjęcia studiów w ogóle była chęć zapewnienia sobie stałego dochodu materialnego w przyszłości (22,3%), drugim w kolejności wskazań była chęć zostania wysoko wykwalifikowanym specjalistą w wybranej dziedzinie, trzecim zaś chęć podwyższenia swojego statusu społecznego, posiadania w przyszłości wysokiego prestiżu społecznego. Mniej więcej co dziesiąty respondent wskazywał jako motyw do podjęcia studiów przekonanie, że dyplom ukończenia studiów (wszystko jedno jakich) będzie potrzebny w życiu. Taki sam odsetek respondentów uważa, że wykształcenie wyższe zapewni im ciekawe życie teraz i w przyszłości. Najrzadziej respondenci wskazywali chęć kontynuowania tradycji rodzinnej, by w przyszłości wykonywać zawód rodziców (lub jednego z rodziców) (0,8%). W tabeli pokazano zależność trzech najczęściej wskazywanych motywów wyboru studiów jako elementu swojej drogi życiowej od cech społeczno-demograficznych, takich jak płeć, obszar studiów, miejsce pochodzenia oraz sytuacja materialna.

Wykres 3.1. Motywy wyboru studiów.

Źródło: opracowanie własne.

Z tabeli 3.1 wynika, że cechy społeczno-demograficzne różnicują motywów wyboru studiów w następujący sposób:

- mężczyźni częściej niż kobiety decydowali się na studia oczekując, że przyniosą im one wysoki dochód, kwalifikacje i prestiż,
- studenci kierunków artystyczno-społecznych oraz kierunków technicznych częściej niż studenci kierunków ekonomicznych oczekują, iż studia wyższe przyniosą im prestiż społeczny, natomiast studenci kierunków ekonomicznych zdecydowanie częściej niż pozostali oczekują, że studia pozwolą im uzyskać wysokie kwalifikacje i wysoki dochód,
- wielkość miejscowości pochodzenia w istotny sposób różnicuje motywów wyboru studiów jako etapu swojej drogi życiowej. Studenci na stałe mieszkający na wsi częściej niż pozostali studenci mieszkający w miastach oczekiwali, iż studia przyniosą im w przyszłości wysoki dochód i prestiż społeczny; w mniejszym stopniu natomiast oczekują, że po studiach staną się wysoko wykwalifikowanymi specjalistami. Studenci mieszkający na stałe w dużych miastach (powyżej 100 tys. mieszkańców) częściej niż pozostali – mieszkańcy wsi i mniejszych miast – oczekują, że studia wyższe pozwolą im przede wszystkim zostać wysokiej klasy specjalistą,
- sytuacja materialna studentów znacząco różnicuje motywów wyboru studiów. Najmniej te różnice widoczne są w przekonaniu, że studia wyższe zapewnią wysoki dochód. Oznacza to, że bez względu na swoją aktualną sytuację materialną studenci oczekują, iż po studiach uzyskają wysokie dochody. Studenci, którzy swoją aktualną sytuację materialną ocenili jako bardzo dobrą zdecydowanie częściej niż pozostali oczekują, iż studia zapewnią im wysoki prestiż społeczny i wysokie kwalifikacje.

Tabela 3.1. Motywy studiowania a cechy społeczno-demograficzne (%)

	Chęć zapewnienia sobie wysokiego dochodu	Chęć zostania wysoko kwalifikowanym specjalistą	Chęć posiadania wysokiego prestiżu społecznego
Płeć			
Mężczyzna	60,5	37,9	36,3
Kobieta	50,3	36,3	31,6
Kierunek studiów			
Humanistyczno-społeczno-artystyczne	52,3	32,0	33,0
Techniczno-ścisłe	52,3	32,0	33,3
Nauki ekonomiczne	63,4	54,9	26,8
Wielkość miejscowości zamieszkania			
Wieś	65,1,	35,7	36,5
Miasto do 20 tysięcy	55,8	40,4	37,5
Miasto 20-100 tysięcy	56,6	40,6	34,9
Miasto pow. 100 tysięcy	43,2	43,2	27,0
Ocena sytuacji materialnej			
Bardzo zła	57,1	35,7	21,4
Raczej zła	53,1	25,0	18,8
Przeciętna	60,1	35,9	34,6
Raczej dobra	54,2	43,8	37,9
Bardzo dobra	57,7	50,0	38,5

Źródło: opracowanie własne.

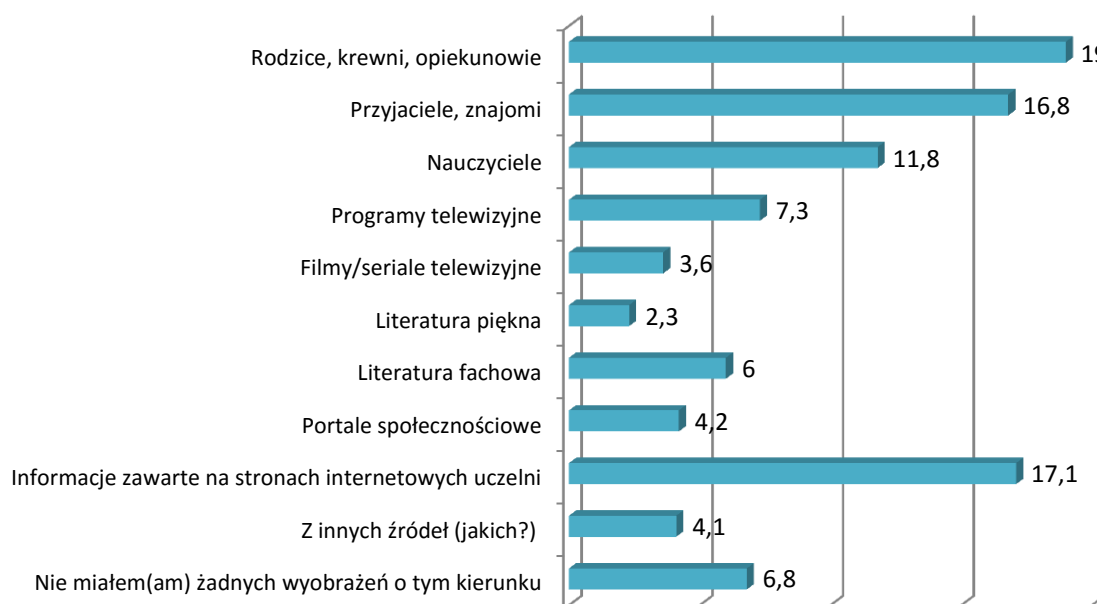
3.3. Motywy wyboru kierunku studiów

Wybór studiów jako kolejnego etapu drogi edukacyjnej jest ważną decyzją po otrzymaniu matury; drugą ważną decyzją jest wybór kierunku studiów. W ich podjęciu często pomagają rodzice, przyjaciele, znajomi, ale także media różnego rodzaju. Oczywiście ważnymi czynnikami warunkującymi wybór kierunku studiów są własne zainteresowania, umiejętności, zdolności i oceny na świadectwie maturalnym. Nie bez znaczenia jest sytuacja materialna rodziny, której członkowie dokonują oceny możliwości finansowych. Jest to szczególnie ważne w przypadku podjęcia studiów w innej miejscowości. Wiadomo, że koszty utrzymania w dużym mieście są wyższe. Najmniejsze koszty ponosi się w przypadku zamieszkania w miejscowości, w której uczelnia się znajduje. Osoby decydujące się na wybór określonego kierunku studiów posiadają już pewne wyobrażenia o nim przed złożeniem dokumentów na uczelni.

Z wykresu wynika, że największy udział w kształtowaniu opinii o wybranym przez studenta kierunku studiów mieli rodzice, krewni, opiekunowie (19%). W nieco mniejszym stopniu wyobrażenia te kształtowały się pod wpływem informacji zawartych na stronach internetowych (17,1%) oraz pod wpływem znajomych i przyjaciół (16,8%), a także

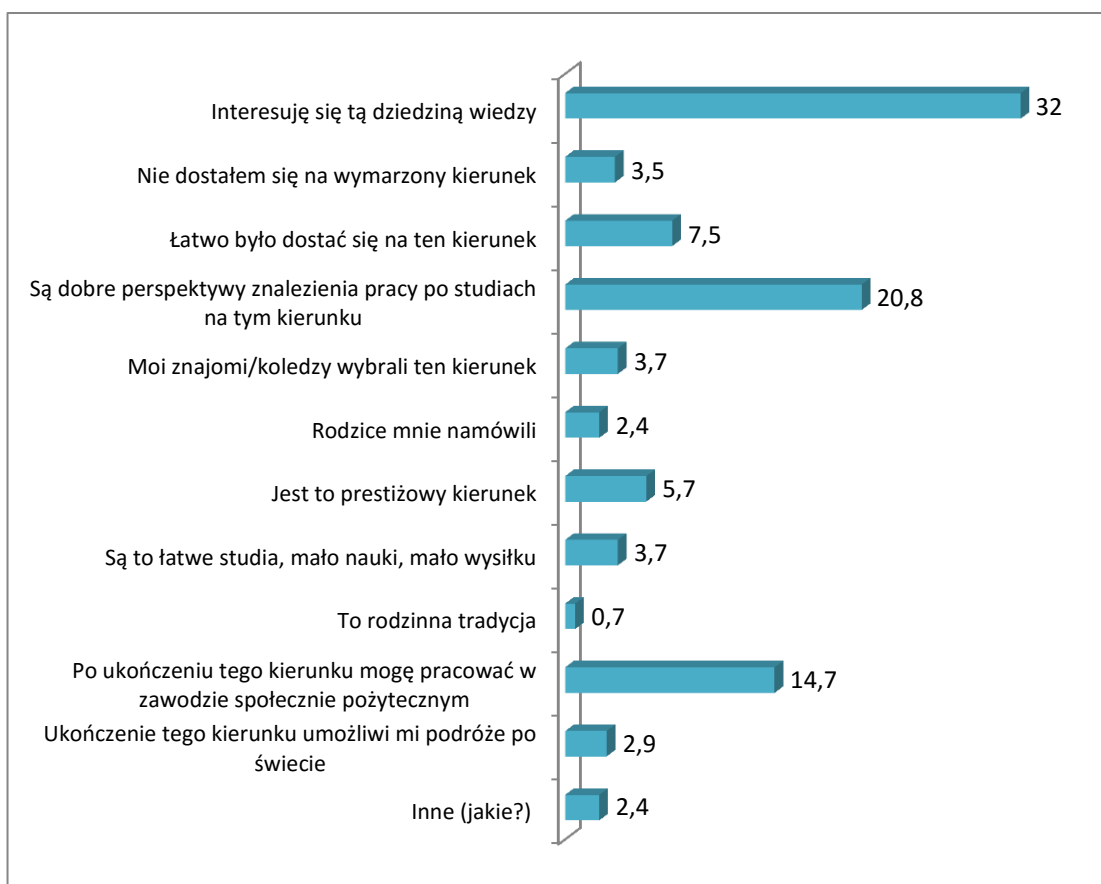
nauczycieli (11,8%). Interesujące jest to, że prawie 7% studentów wybrało określony kierunek studiów nie mając żadnych o nim wyobrażeń. Możliwe, że decydował tu przypadek, a decyzję o wyborze podjęli w ostatniej chwili. Z odpowiedzi studentów wynika, że rodzina oraz przyjaciele pozostają głównym i ważnym źródłem informacji dla młodych ludzi. Fakt, że poszukują informacji na stronach internetowych jedynie potwierdza powszechną prawdę o pokoleniu, dla którego internet stał się medium najbardziej dostępnym i wiarygodnym.

Wykres 3.2. Kto (co) ukształtowało Twoje wyobrażenie o wybranym kierunku studiów?

Źródło: opracowanie własne.

Kolejny wykres informuje o przyczynach wyboru kierunku studiów i uzupełnia wiedzę o źródłach wiedzy dotyczących wybranego kierunku studiów. Prawie 1/3 respondentów wybrała określony kierunek studiów kierując się dziedziną wiedzy, którą się interesują. Mniej więcej co piąty student kierował się przekonaniem, że po studiach na wybranym kierunku są dobre perspektywy znalezienia pracy, a prawie 15% uważa, że ukończenie wybranego kierunku studiów pozwoli pracować w zawodzie społecznie pożytecznym. Wśród studentów znaleźli się tacy, którzy wyboru kierunku studiów dokonywali kierując się tym, że łatwo było się dostać oraz że są to łatwe studia, niewymagające wysiłku i nie trzeba się wiele uczyć. Znaleźli się również studenci, którzy wybrali określony kierunek studiów ulegając namowom kolegów lub rodziców.

Wykres 3.3. Motywy wyboru kierunku (%).

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli przedstawiono rozkłady odpowiedzi o motywy wyboru kierunku studiów z uwzględnieniem zmiennych niezależnych. Z danych wynika, że cechy społeczno-demograficzne różnicują odpowiedzi respondentów dotyczące motywu wyboru kierunku studiów. Dla kobiet ważniejsze niż dla mężczyzn są dobre perspektywy znalezienia pracy po studiach, dla mężczyzn ważniejsze jest, że po ukończeniu studiów znajdą zawód społecznie pożyteczny.

Zainteresowanie określoną dziedziną wiedzy jako najważniejszy motyw wyboru kierunku studiów wskazywali studenci kierunków techniczno-ścisłych (71,1%) oraz humanistyczno-społeczno-artystycznych (69,3%). Zdecydowanie rzadziej ten motyw wskazywany był przez studentów nauk ekonomicznych. Studenci kierunków humanistycznych mają świadomość, że wybrany przez nich kierunek studiów w tym obszarze wiedzy nie gwarantuje im znalezienia pracy po studiach, ale zdecydowanie częściej niż studenci pozostałych kierunków z obszaru nauk techniczno-ścisłych i ekonomicznych przekonani są o tym, że będą pracować w zawodach społecznie pożytecznych. W kontekście tego wyniku interesujące wydaje się, że

jedynie 10% spośród studentów kierunków techniczno-ścisłych wskazywało taki motyw swojego wyboru. Jednocześnie zdecydowanie najczęściej oczekują dobrych perspektyw znalezienia pracy po studiach. Taki wizerunek kreowały przez długi czas media i znalazło to swoje odzwierciedlenie w przekonaniach studentów, że studiowanie nauk technicznych jest bardziej produktywnie i gwarantuje znalezienie pracy. Nauki humanistyczne w ostatniej dekadzie były deprecjonowane i ich ranga zdecydowanie spadła, co ma swoje przełożenie na rekrutację na kierunki społeczno-humanistyczne. Zrealizowany w roku 2016 projekt MNiSW pod nazwą „Ogólnopolski system monitorowania ekonomicznych losów absolwentów szkół wyższych”, tzw. ELA¹⁴, powiązany z danymi ZUS pokazuje, że absolwenci kierunków społeczno-humanistycznych tak samo dobrze radzą sobie na rynku pracy, jak absolwenci studiów technicznych, ekonomicznych czy prawnych, przecząc mitowi o gwarantowanej pracy dla inżynierów.

Miejsce pochodzenia również różnicuje motyw wyboru kierunku studiów. Z danych wynika jednoznacznie, że wśród mieszkańców wsi najważniejszym motywem były perspektywy znalezienia pracy po studiach (dla prawie ½ studentów było to najważniejsze), zaś dla mieszkańców dużych miast najważniejsze było zainteresowanie daną dziedziną wiedzy (prawie 1/3 wskazań).

Dla osób określających swoją sytuację materialną jako złą ważniejsze były dobre perspektywy znalezienia pracy niż zainteresowanie dziedziną wiedzy. Wynik ten nie zaskakuje, ponieważ studenci z zamożnych rodzin mogą pozwolić sobie na luksus studiowania takich kierunków, które ich interesują, nie myśląc o czasie po studiach. Utrzymywani przez rodziców wiodą na ogół beztrudne, studenckie życie.

Podsumowując otrzymane wyniki można powiedzieć, że wybór kierunku studiów zależał nie tylko od własnych zainteresowań, umiejętności czy zdolności, ale w dużej mierze był konsekwencją oceny sytuacji materialnej rodziny oraz miejscowości pochodzenia. Mieszkańcy wsi oraz osoby z mniej zamożnych środowisk mają bardziej pragmatyczne spojrzenie na studia i ich motywy częściej dotyczyły konkretnych perspektyw znalezienia pracy po studiach oraz korzyści, jakie taka praca daje.

---

¹⁴ <http://absolwenci.nauka.gov.pl/>

Tabela 3.2. Motywy wyboru określonego kierunku studiów a cechy społeczno-demograficzne (%)

	Interesuję się tą dziedziną wiedzy	Są dobre perspektywy znalezienia pracy po studiach na tym kierunku	Po ukończeniu tego kierunku mogą pracować w zawodzie społecznie pożytecznym
Płeć			
Mężczyzna	60,6	36,2	36,6
Kobieta	65,8	47,1	15,5
Kierunek studiów			
Artystyczno-humanistyczno-społeczne	69,3	15,0	49,0
Techniczno-ścisłe	71,1	66,2	10,6
Nauki ekonomiczne	42,3	42,3	23,4
Wielkość miejscowości zamieszkania			
Wieś	58,4	48,8	26,4
Miasto do 20 tysięcy	61,5	37,5	34,6
Miasto 20-100 tysięcy	61,3	37,7	30,2
Miasto pow. 100 tysięcy	72,6	32,9	21,9
Ocena sytuacji materialnej			
Bardzo zła	50,0	50,0	21,4
Raczej zła	51,5	33,3	27,3
Przeciętna	64,2	35,8	37,1
Raczej dobra	66,4	44,7	25,0
Bardzo dobra	53,8	42,3	21,2

Źródło: opracowanie własne.

3.4. Korzyści cenione w zawodzie i korzyści z wybranego kierunku studiów

Dokonując wyboru kierunku studiów studenci, mając pewne wyobrażenia o zawodzie, do którego się przygotowują, posiadają opinie dotyczące ewentualnych korzyści, jakie w przyszłości mogą osiągać, wykonując ten zawód. Prawdopodobnie dokonując wyboru kierunku studiów kierowali się, przynajmniej w pewnym stopniu, wartościami cenionymi w danym zawodzie. To w końcu perspektywa nagród takich jak prestiż, władza, korzyści materialne skłania ludzi do podejmowania trudu. Uzyskane w badaniu wyniki nie wskazują jednoznacznie na taki sposób myślenia. Studenci pytani o perspektywy zatrudnienia w zawodzie, do którego się przygotowują odpowiedzieli następująco (odpowiedzi w %):

Tabela 3.3. Twierdzenia dotyczące perspektywy zatrudnienia

Twierdzenie	%
Uważam, że na pewno znajdę pracę w tym zawodzie	13,5
Uważam, że znajdę pracę w tym zawodzie, ale z pewnymi trudnościami	55,3
Uważam, że na pewno nie znajdę pracy w tym zawodzie	7,5
Trudno powiedzieć	22,4
Nie zastanawiałem/am się nad tym	1,4

Źródło: opracowanie własne.

Z danych jednoznacznie wynika, że studenci raczej nie obawiają się bezrobocia, ale obawiają się, że o pracę w zawodzie, do którego przygotowuje ich określony kierunek studiów nie będzie łatwo. Prawie co piąty respondent nie zastanawiał się nad tą kwestią, co niezbyt dobrze świadczy o studentach, którzy decydując się na studia powinni posiadać jakąś wizję swojej przyszłości, perspektyw zawodowych i życiowych. Brak refleksji może też wskazywać na dużą przypadkowość wybieranych kierunków studiów, lub raczej zewnętrzne źródła motywów (presja rodziców, kolegów, brak innych planów itp.).

Studenci zapytani zostali również o to, jaką pracę w przyszłości według nich najłatwiej będzie znaleźć i odpowiadali następująco:

Tabela 3.4. Twierdzenia dotyczące charakteru przyszłej pracy

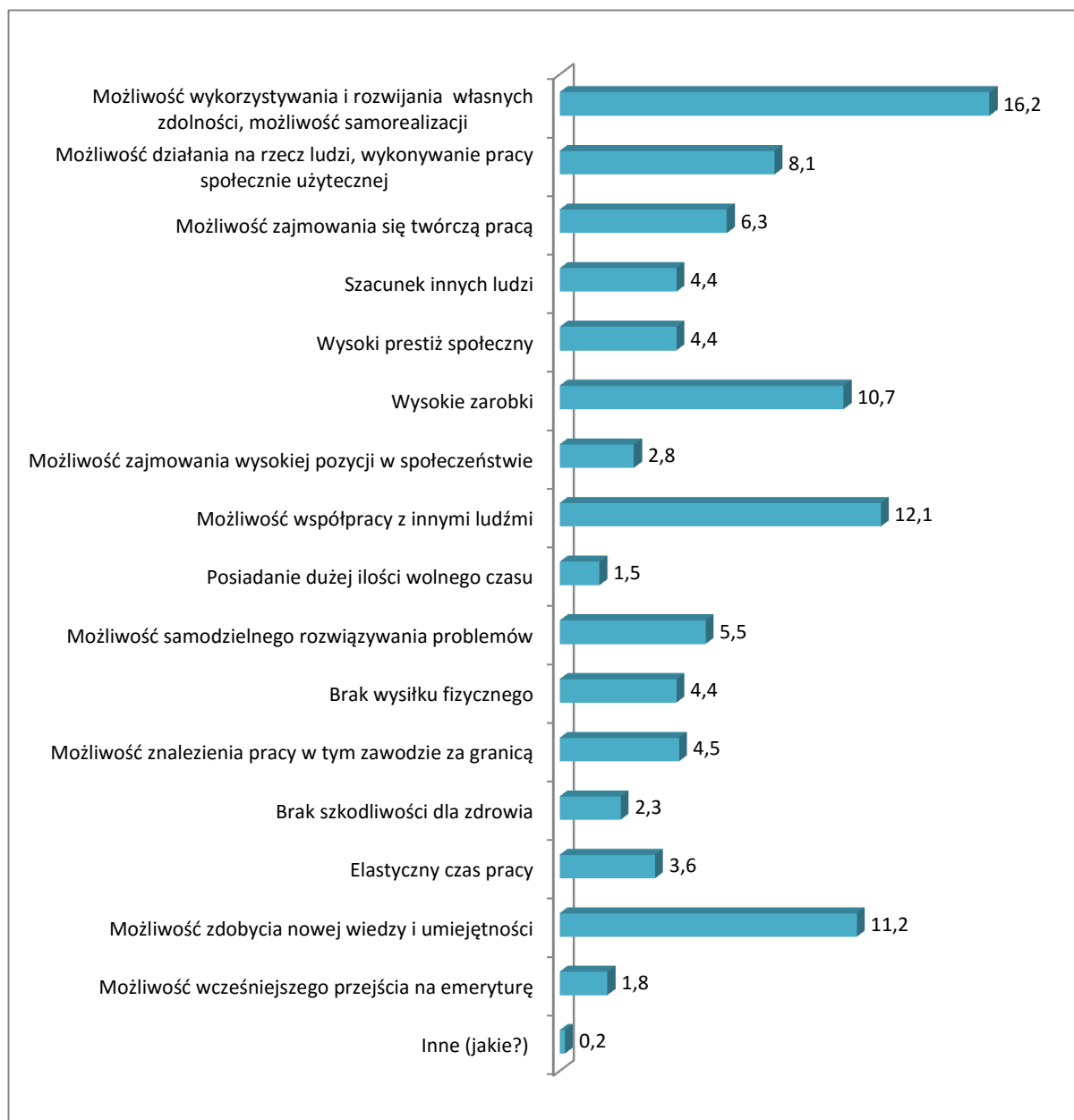
Twierdzenie	%
Pracę w zawodzie, która wymaga specjalistycznego, wyższego wykształcenia	38,4
Pracę, która wymaga jakiegokolwiek wykształcenia wyższego	19,1
Pracę, które nie wymaga wykształcenia wyższego	42,5

Źródło: opracowanie własne.

Z danych wynika, że nieco powyżej 40% studentów uważa, że najłatwiej znaleźć pracę niewymagającą wykształcenia. Rodzi się więc pytanie, po co podjęli trud studiowania, skoro nie zwiększy to ich szans na rynku pracy? Oznaczać to może, że inne niż zawodowo-profesjonalne motywy skłoniły ich do studiowania. Dlatego zapytaliśmy studentów o korzyści, jakie ich zdaniem są najbardziej cenione w zawodzie, do którego się przygotowują oraz o korzyści, jakie wynikają ze studiowania określonego kierunku studiów.

Z wykresu wynika, że najczęściej wskazywane były korzyści wynikające z możliwości wykorzystania i rozwijania własnych zdolności oraz możliwość samorealizacji (16,2% wskazań). Na drugim miejscu znalazły się: możliwość współpracy z innymi ludźmi oraz możliwość zdobycia nowej wiedzy i umiejętności (mniej więcej równo wskazań, odpowiednio 12,1% i 11,2%). Zarobki jako oczekiwana korzyść pojawiły się dopiero na czwartym miejscu – co dziesiąty respondent uznał, że przygotowuje się do zawodu, który w przyszłości zapewni mu wysokie zarobki. Z otrzymanych danych można wnioskować, że studenci trzeciego roku studiów, kończący I poziom wyższej edukacji nie oczekują raczej wysokich zarobków, nastawieni są bardziej idealistycznie do zawodu, który mają wykonywać po ukończeniu studiów. Pragną dalej się rozwijać i zdobywać nową wiedzę. Dalsze w kolejności korzyści, wskazywane przez studentów potwierdzają swoisty idealizm młodych ludzi. Jako ważne dla nich korzyści związane z zawodem, do którego się przygotowują wskazali: możliwości działania na rzecz innych ludzi, wykonywanie pracy społecznie użytecznej oraz możliwość

zajmowania się pracą twórczą. Za najmniej istotne respondenci uznali posiadanie dużej ilości wolnego czasu oraz możliwość wcześniejszego przejścia na emeryturę.

Wykres 3.4. Jakie korzyści wynikające z wykonywania twojego przyszłego zawodu najbardziej cenisz?

Źródło: opracowanie własne.

3.5. Realne korzyści wynikające ze studiowania wybranego kierunku w opinii studentów

Oprócz dokonywania oceny korzyści wynikających z przyszłego zawodu, do którego przygotowują się studenci, respondenci dokonywali również oceny realnych korzyści wynikających ze studiowania wybranego przez nich kierunku – tu i teraz. Wśród wskazywanych korzyści były te natury poznawczo-naukowej, ściśle związane ze studiowaną dziedziną, np. umiejętności praktyczne, wiedza teoretyczna, kwalifikacje), jak i te o charakterze uzupełniającym (np. kompetencje kulturalne, znajomości języka obcego). Dokonano analizy czynnikowej (tabela 4) poddanych badaniu kategorii odpowiedzi, w wyniku czego uzyskano trzy zmienne wewnętrznie spójne i logicznie ze sobą związane: (1) umiejętności profesjonalno-specjalistyczne, (2) kompetencje komunikacyjno-osobowościowe oraz (3) kompetencje społeczno-kulturowe.

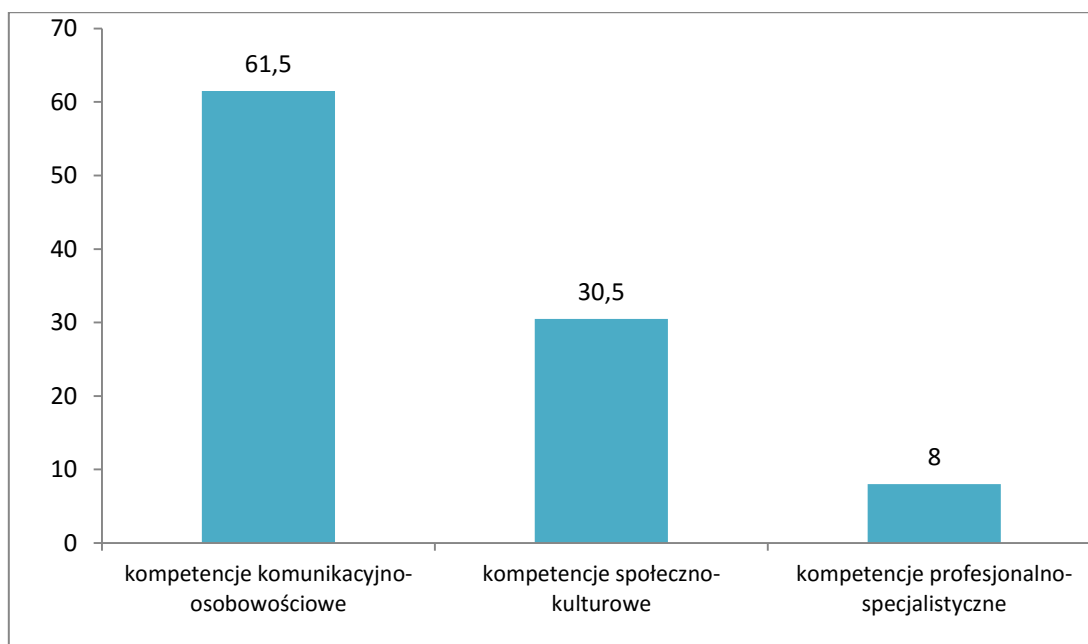
Tabela 3.5. Macierz ładunków czynnikowych w analizie realnych korzyści wynikających ze studiowania określonego kierunku

	Czynniki		
	Umiejętności profesjonalno-specjalistyczne	Kompetencje komunikacyjno-osobowościowe	Kompetencje społeczno-kulturowe
Umiejętności praktyczne związane z przygotowaniem do wykonywania zawodu	,672		
Wiedzę teoretyczną	,403		
Umiejętności specjalistyczne	,759		
Znajomość nauk powiązanych z zawodem i umiejętność wykorzystania tej wiedzy w praktyce	,730		
Umiejętność pracy naukowo-badawczej	,533		
Wiedzę w dziedzinie nauk społecznych i humanistycznych, umiejętność korzystania z niej w celu analizy wydarzeń życia publicznego			,949
Kompetencje kulturowe			,569
Znajomość języka obcego	,395		
Kwalifikacje potrzebne w zawodzie, do którego się przygotowuję	,650		
Umiejętność samodzielnego zdobywania i uzupełnienia wiedzy	,417		
Umiejętności w zakresie komunikowania się z ludźmi, nawiązywania kontaktów społecznych		,856	
Kształtowanie cech osobowościowych potrzebnych w zawodzie		,619	
<i>Metoda wyodrębniania czynników - Czynnika głównego. Metoda rotacji - Varimax z normalizacją Kaisera. KMO=0,815</i>			

Źródło: opracowanie własne.

Wykres ilustruje częstość występowania wyodrębnionych czynników. Do podstaw stworzenia każdego z indeksów wykorzystano te stwierdzenia, które prezentują najwyższy poziom ładunków. Z wykresu jednoznacznie wynika, że według studentów studiowany przez nich kierunek wyposaża ich w największym stopniu w kompetencje komunikacyjno-osobowościowe, na które składają się: umiejętności w zakresie komunikowania się z ludźmi, nawiązywania kontaktów społecznych oraz kształtowanie cech osobowościowych potrzebnych w zawodzie (ponad 60% wskazań). Nieco mniej niż 1/3 respondentów wskazała kompetencje społeczno-kulturowe jako najważniejsze korzyści wynikające ze studiowania określonego kierunku studiów. Na ten typ składają się następujące umiejętności: wiedza w dziedzinie nauk społecznych i humanistycznych oraz umiejętność korzystania z niej w celu analizy wydarzeń życia publicznego, a także kompetencje kulturowe. Zaledwie 8% badanych wskazało umiejętności profesjonalno-specjalistyczne jako najważniejsze postrzegane korzyści. Wynik ten uznać można za zaskakujący, wydaje się bowiem, że studia powinny wyposażać przede wszystkim w umiejętności potrzebne do wykonywania określonego zawodu. Tymczasem w opiniach zdecydowanej większości studentów rola studiów to przede wszystkim, jak wynika z uzyskanych danych, przygotowanie do uczestnictwa w społeczeństwie, wyposażenie w wiedzę potrzebną do rozumienia świata. Szczególnie studia I stopnia (tzw. licencjat lub studia inżynierskie) z założenia są zawodowe; wyposażają studenta w określony pakiet wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, co wpisane jest w katalogi przedmiotów. Po ich ukończeniu absolwent powinien móc podjąć pracę w określonym zawodzie lub może podjąć studia II stopnia na dowolnie wybranym kierunku (nawet niezwiązanym ze studiowaną dotąd dziedziną wiedzy). Wyniki badania pokazują, że zdecydowana większość respondentów jako najważniejsze wskazuje korzyści społeczno-komunikacyjne. Istotną wartością są dla nich umiejętności nawiązywania kontaktów społecznych, kształtowanie cech potrzebnych w zawodzie, ogólna wiedza o świecie i mechanizmach nim rządzących. Na dalszym planie pozostają umiejętności związane bezpośrednio z kwalifikacjami zawodowymi. Prawdopodobnie większość studentów jest przekonana, że dopiero praktyka zawodowa i nabywane z latami doświadczenie realnie kształtują profesjonalne umiejętności, tym bardziej, że praca wykonywana w przyszłości może nie mieć związku ze studiami.

Wykres 3.5. Częstość występowania wyodrębnionych typów uzyskiwanych umiejętności i kompetencji (%)

Źródło: opracowanie własne.

Z poniższej tabeli wynika, że postrzeganie przez studentów korzyści ze studiowania określonego kierunku zróżnicowane jest ze względu na płeć, obszar studiowania, miejsce pochodzenia, a także przez poziom zamożności. Mężczyźni zdecydowanie częściej niż kobiety wskazywali na umiejętności profesjonalno-specjalistyczne jako korzyści ze studiowanego kierunku (16 punktów procentowych więcej wskazań wśród mężczyzn). Może to wynikać z faktu, że na studiach techniczno-ścisłych jest zdecydowanie więcej kobiet niż mężczyzn, a to właśnie te kierunki wyposażają w tego rodzaju umiejętności. Potwierdzają to dane dotyczące związku obszaru studiów z wyodrębnionymi typami kompetencji i umiejętności (10 punktów procentowych wskazań więcej niż wśród studentów nauk humanistyczno-społeczno-artystycznych i 16 punktów procentowych więcej wskazań niż wśród studentów nauk ekonomicznych). Z kolei studenci tzw. humaniści i artyści zdecydowanie częściej wskazują na kompetencje społeczno-kulturowe, co wydaje się logiczne w związku z tym, że kierunki, które studiują przygotowują ich do pracy raczej z udźmi niż z przedmiotami.

Fakt wskazywania umiejętności profesjonalno-specjalistycznych częściej przez mieszkańców wsi niż przez pozostałych również może wynikać z faktu, że to oni wybierają częściej takie kierunki studiów, które wyposażają ich w konkretne umiejętności i są to częściej mężczyźni.

Z tabeli wynika jeszcze, że znaczącym, różnicującym czynnikiem jest sytuacja materialna studentów. Dla studentów bardziej zamożnych ważniejsze są korzyści osobowościowo-

kulturowo-komunikacyjne, dla mniej zamożnych - umiejętności profesjonalno-specjalistyczne. Taki wynik nie zaskakuje. Można bowiem oczekiwać, że studenci mający trudną sytuację materialną, zmuszeni często do pozyskiwania środków na utrzymanie poza rodziną własną (praca zarobkowa podczas studiów, wakacji, stypendia socjalne) prawdopodobnie wybierają studia dające im lepsze perspektywy zawodowe, zarobkowe, a od studiów oczekują wyposażenia w umiejętności profesjonalno-społeczne, które zwiększą ich szanse na znalezienie dobrze płatnej pracy.

Tabela 3.6. Percepcja umiejętności i kompetencji a cechy społeczno-demograficzne (%)

Wyodrębnione typy uzyskiwanych kompetencji i umiejętności			
	Umiejętności profesjonalno-specjalistyczne	Kompetencje komunikacyjno-osobowościowe	Kompetencje społeczno-kulturowe
Płeć			
Mężczyzna	23,6	84,7	34,7
Kobieta	6,0	87,4	46,7
Kierunek studiów			
Humanistyczno-społeczno-artystyczne	10,2	84,7	55,9
Techniczno-ściśle	21,3	85,2	21,3
Nauki ekonomiczne	3,4	91,4	37,9
Miejsce zamieszkania			
Wieś	13,0	81,8	39,0
Miasto do 20 tysięcy	11,3	90,3	46,8
Miasto 20-100 tysięcy	9,8	86,9	41,0
Miasto pow. 100 tysięcy	10,5	89,5	50,0
Sytuacja materialna			
Bardzo zła	22,2	55,6	33,3
Raczej zła	13,3	73,3	33,3
Przeciętna	7,1	89,4	36,5
Raczej dobra	13,4	86,6	51,5
Bardzo dobra	13,8	93,1	41,4

Źródło: opracowanie własne.

3.6. Czynniki motywujące do nauki

Z danych przedstawionych dotychczas wynika, że respondentami kierowały różne motywy przy wyborze studiów jako kolejnego etapu drogi życiowej i wyboru kierunku studiów, przygotowującego ich (w założeniu) do przyszłego zawodu. Studenci, jak wynika z badań, nie są przekonani do tego, że studia wyposażą ich w umiejętności zawodowe w takim stopniu, że będą gotowi do wykonywania określonego zawodu od razu po skończeniu studiów. Częściej wskazywali na kompetencje społeczne jako wymierne korzyści ze studiowanego kierunku niż na umiejętności profesjonalno-specjalistyczne.

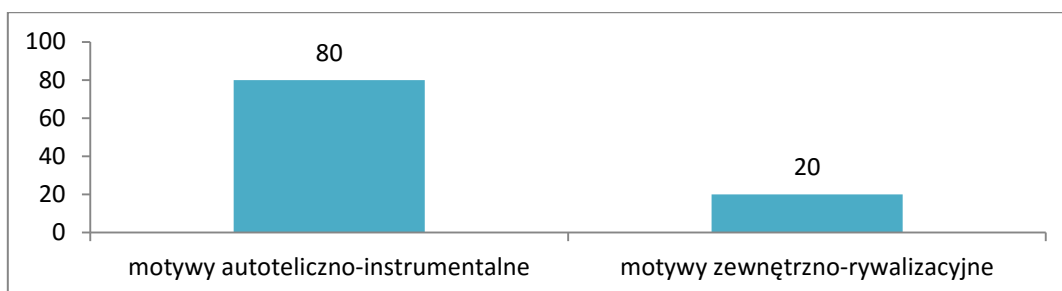
Nauka, w sensie procesu przyswajania wiedzy, stanowi jedną z ważniejszych aktywności podczas studiów. Cykl studiów wymaga zaliczania poszczególnych semestrów i przygotowywania się do zajęć. Kolokwia, egzaminy, prace semestralne stanowią sprawdziany wiedzy studentów. Nawet jeśli motywacja do podjęcia studiów była słaba, to „przejsię” przez studia wymaga minimalnego wysiłku. Dlatego zapytaliśmy studentów o bodźce motywujące ich do nauki. Twierdzenia opisujące motywy zostały poddane analizie czynnikowej, w wyniku której uzyskano dwa spójne, logiczne czynniki. Wśród motywów autoteliczno-instrumentalnych trzy twierdzenia uzyskały ładunki powyżej 0,5. Są to: (1) uwzględnienie wyników nauczania przez przyszłego pracodawcę, (2) chęć jak najlepszego przygotowania się do przyszłej pracy i chęć zostania wysoko wykwalifikowanym specjalistą oraz (3) chęć zrobienia kariery w przyszłości. Wymagania wykładowców znalazły się wśród twierdzeń składających się na ten czynnik, ale z bardzo niskim ładunkiem czynnikowym (0,167). Zasadniczo można go wyłączyć z tego indeksu.

Tabela 3.7. Macierz ładunków czynnikowych w analizie bodźców motywujących do nauki

	Czynnik	
	Motywy autoteliczno-instrumentalne	Motywy zewnętrzno-rywalizacyjne
Zainteresowanie przedmiotami, które studiuję	,432	
Wymagania wykładowców	,167	
Uwzględnienie ocen przy przyznawaniu stypendiów	,402	
Uwzględnienie wyników nauczania przez przyszłego pracodawcę	,546	
Chęć jak najlepszego przygotowania się do przyszłej pracy i chęć zostania wysoko wykwalifikowanym specjalistą	,765	
Chęć zrobienia kariery w przyszłości	,619	
Kontrola ze strony rodziców/opiekunów		,661
Koszty poniesione za studia		,630
Chęć dorównania innym studentom		,473
<i>Metoda wyodrębniania czynników - Czynnika głównego. Metoda rotacji - Varimax z normalizacją Kaisera. KMO=0.670</i>		

Źródło: opracowanie własne.

Na wykresie pokazano rozkład częstości dla wyodrębnionych czynników. Do podstaw stworzenia każdego z indeksów wykorzystano te stwierdzenia, które prezentują najwyższy poziom ładunków.

Wykres 3.6. Częstość występowania wyodrębnionych typów bodźców motywujących do nauki (%).

Źródło: opracowanie własne.

Z wykresu powyżej wynika, że motywy autoteliczno-instrumentalne są zdecydowanie ważniejsze niż zewnętrzno-rywalizacyjne. Poddanie szczegółowej analizie wyodrębnionych typów bodźców motywujących studentów do nauki z uwagi wykazało, że znaczenie mają cechy społeczno-demograficzne. Z poniższej tabeli wynika, że mężczyźni w większym stopniu niż kobiety motywują bodźce zewnętrzno-rywalizacyjne. Potwierdza to wynik dotyczący wpływu obszaru studiów na motywację; to częściej studenci kierunków techniczno-ścisłych wskazali bodźce zewnętrzno-rywalizacyjne niż pozostali studenci. Są to kierunki bardziej zmaskulinizowane. Pozostałe zmienne niezależne w stopniu słabym różnicują analizowane motywacje.

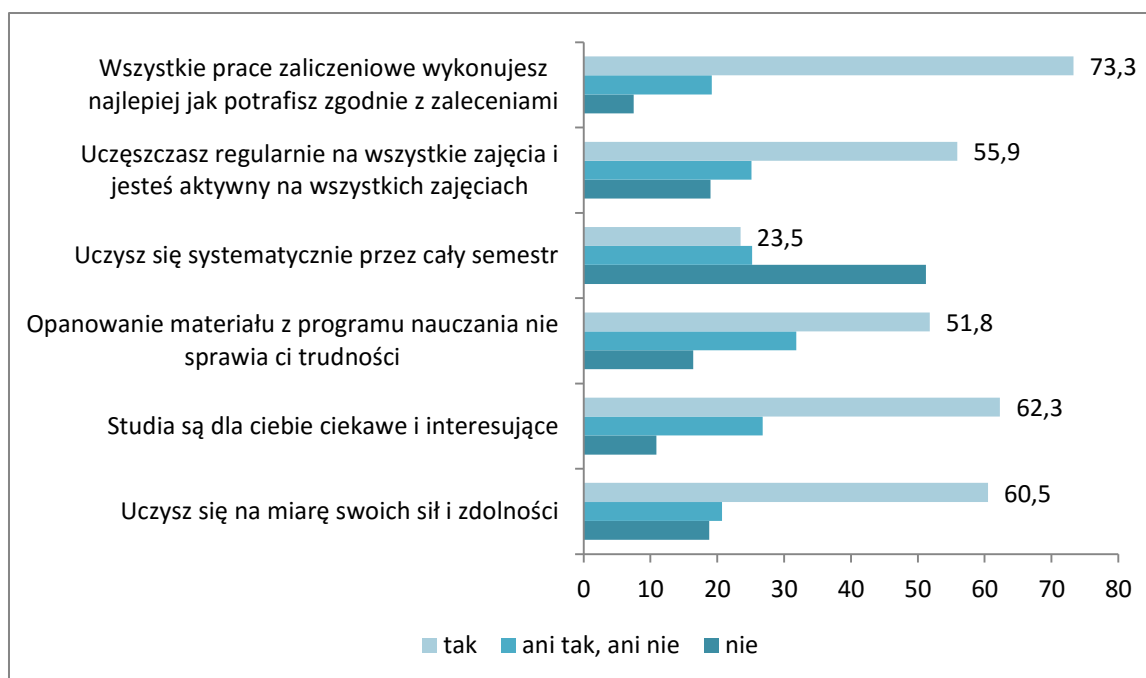
Tabela 3.8. Bodźce motywujące do nauki a cechy społeczno-demograficzne studentów (%)

	Typy bodźców motywujących do nauki	
	Motywy autoteliczno-instrumentalne	Motywy zewnętrzno-rywalizacyjne
Płeć		
Mężczyzna	87,5	31,3
Kobieta	89,1	19,6
Kierunek studiów		
Humanistyczno-społeczno-artystyczne	87,5	16,7
Techniczno-ściśle	85,7	33,3
Nauki ekonomiczne	94,1	17,6
Miejsce zamieszkania		
Wieś	87,5	25
Miasto do 20 tysięcy	100	8,3
Miasto 20-100 tysięcy	78,6	28,6
Miasto pow. 100 tysięcy	100	25
Sytuacja materialna		
Bardzo zła	100	-
Raczej zła	85,7	42,9
Przeciętna	88,0	24,0
Raczej dobra	90,9	9,1
Bardzo dobra	85,7	42,9

Źródło: opracowanie własne.

3.7. Ocena własnych zachowań dotyczących metod i sposobów uczenia się

Studenci w różny sposób organizują swój czas podczas studiów, dzieląc go na naukę, zajęcia dodatkowe, rozrywkę, spotkania z rodziną. Choć uczestnictwo w wykładach, ćwiczeniach, zdobywanie wiedzy, nabywanie umiejętności stanowią podstawową aktywność wynikającą ze statutu uczelni, to studenci nie samą nauką żyją. Wiedza o modelach ich uczenia się jest niezwykle ważna, gdyż pokazuje, czy ta aktywność jest efektywna, czy studenci korzystają z określonych technik samodzielnego uczenia się czy też raczej korzystają z nawyków i przyzwyczajzeń z poprzednich etapów edukacji. Niektórzy regularnie przygotowują się do zajęć, inni jedynie na czas sesji mobilizują się do zwiększonego wysiłku. Na pewno istotną rolę w wyborze określonego modelu zachowań odgrywają przyzwyczajenia ze szkoły średniej, motywacja do nauki w ogóle, umiejętność uczenia się, ale również zdolności i talent. Niektórym nauka przychodzi z łatwością, inni muszą poświęcić jej dużo czasu. Wykres poniżej pokazuje bardzo interesujące dane w tym zakresie.

Wykres 3.7. Opinie na temat własnych metod i sposobów uczenia się (%).

Źródło: opracowanie własne.

Nieco ponad 60% studentów uczy się w miarę wszystkich swoich możliwości i zdolności, studia dla większości są interesujące, dla ponad połowy opanowanie materiału nie wymaga z ich strony trudu, ponad połowa przyznała się do tego, że nie uczy się systematycznie przez cały semestr, ale prawie 56% regularnie uczęszcza na wszystkie zajęcia i jest aktywna podczas zajęć. Prawie 3/4 respondentów przygotowuje bardzo starannie prace zaliczeniowe zgodnie z zaleceniami. Nieco ponad połowa respondentów (51,8%) opanowuje materiał jedynie w podstawowym zakresie. Z tego opisu wyłania się sylwetka studenta w miarę pilnego, wkładającego sporo wysiłku w swoją naukę, regularnie uczęszczającego na zajęcia, ale nieposzukującego dodatkowych treści, niewykraczającego poza obowiązkowe, podstawowe treści nauczania. Dla studentów, jak wynika z danych, najważniejsze jest dobre przygotowanie prac zaliczeniowych.

W tabeli 3.9 przedstawione są rozkłady w ramach wybranych pięciu kategorii twierdzeń z uwzględnieniem zmiennych niezależnych. Prezentowane dane potwierdzają obserwowane od lat prawidłowości. Kobiety zdecydowanie częściej niż mężczyźni poświęcają więcej czasu na naukę (przynajmniej w kategorii studiów I stopnia), opanowanie materiału przychodzi im łatwiej, regularnie uczęszcza na zajęcia i bardziej starannie wykonują prace zaliczeniowe. Nieco częściej mężczyźni w porównaniu do kobiet uczą się systematycznie przez cały semestr, choć różnice nie są tu statystycznie istotne. Studenci z obszaru nauk społeczno-

artystycznych przyswajają materiał z większą łatwością niż studenci kierunków techniczno-ścisłych i ekonomicznych. Częściej na systematyczne uczenie się przez cały semestr wskazują studenci kierunków techniczno-ścisłych, co prawdopodobnie wynika ze specyfiki ich studiów. Zaległości nawet z zakresu jednych zajęć skutkują niemożnością przygotowania się do zajęć kolejnych. Z kolei studenci z obszaru nauk humanistyczno-społeczno-artystycznych częściej niż pozostali studenci wskazywali, że uczęszczają na zajęcia regularnie i są aktywni podczas zajęć. To z kolei wynika z ich specyfiki studiów, gdzie zajęcia w dużej mierze polegają na dyskusjach, konwersacji, wymianie myśli i poglądów. Pozostałe zmienne niezależne, to znaczy miejsce pochodzenia i sytuacja materialna, nie różnicują wskazywanych przez studentów motywów skłaniających ich do nauki.

Tabela 3.9. Motywy skłaniające studentów do nauki a cechy społeczno-demograficzne (%)

	Uczenie się w miarę sił i możliwości	Opanowanie materiału z programu bez trudności	Uczenie się systematycznie przez cały semestr	Regularne uczęszczanie na zajęcia i aktywność podczas zajęć	Staranne wykonywanie prac zaliczeniowych
Płeć					
Mężczyzna	49,4	58,4	26,3	47,4	61,5
Kobieta	67,2	64,2	21,7	60,5	80,2
Kierunek studiów					
Artystyczno-humanistyczno-społeczne	63,2	64,9	21,7	62,1	76,0
Techniczno-ścisłe	55,2	42,3	32,4	52,1	69,0
Nauki ekonomiczne	64,0	46,0	13,4	51,8	76,3
Miejsce pochodzenia					
Miasto do 20 tys.	57,7	55,2	26,2	58,3	71,2
Miasto 20-100 tys.	59,4	49,1	21,7	56,6	75,5
Miasto pow. 100 tys.	64,9	58,9	23,3	51,4	71,6
Sytuacja materialna					
Bardzo zła	35,7	57,1	28,6	85,7	78,6
Raczej zła	57,6	48,5	24,2	60,6	69,7
Przeciętna	58,7	43,5	24,0	53,5	73,5
Raczej dobra	65,8	57,2	20,4	52,0	73,9
Bardzo dobra	58,8	61,5	30,6	64,7	72,5

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli uwzględniono jedynie odpowiedzi twierdzące.

Znaczącym i wymiernym wskaźnikiem poziomu przyswojonej wiedzy i umiejętności są oceny, jakie studenci uzyskują na zaliczenie semestru. Respondentów zapytano, jakie oceny

otrzymywali najczęściej w szkole średniej, a jakie oceny otrzymują najczęściej na uczelni.

Wyniki przedstawione są poniżej w poniższym zestawieniu (dane w %).

Tabela 3.10. Oceny uzyskiwane na różnych etapach edukacji

	Celujące lub/i bardzo dobre	Bardzo dobre i dobre	Dobre	Dobre i dostateczne	Dostateczne i niedostateczne
W szkole średniej	0,7	9,2	26,4	51,3	12,3
Na uczelni	-	15,8	26,0	47,3	10,9

Źródło: opracowanie własne.

Z danych wynika, że nikt z respondentów podczas trzyletnich studiów nie wskazał, iż najczęściej uzyskiwał oceny celujące i bardzo dobre. Widoczne jest przesunięcie w kierunku ocen bardzo dobrych i dobrych; zmniejszył się nieco odsetek osób, które wskazywały jako najczęściej otrzymywane oceny dostateczne i niedostateczne. Oznacza to, że studia nie okazały się trudne i studenci radzą sobie z przyswajaniem wiedzy i opanowaniem materiału.

Interesujące wydają się dane dotyczące czasu potrzebnego dziennie do przygotowania się do zajęć: 18% respondentów przyznało się, że w ogóle nie przygotowuje się do zajęć; prawie połowa (46,2%) potrzebuje mniej niż godzinę dziennie; prawie co piąty (19,2%) potrzebuje od 2 do 3 godzin dziennie; 9,1% od 3 do 4 godzin; a niecałe 3% potrzebuje więcej niż cztery godziny dziennie.

Sesja egzaminacyjna na ogół mobilizuje studentów do bardziej wyężonej pracy i do poświęcenia większej ilości czasu na naukę. Z danych wynika, że prawie 3% w ogóle nie przygotowuje się do egzaminu. Skoro respondentami byli studenci trzeciego roku studiów, oznacza to, że mimo takiej postawy udawało im się egzaminy zdawać i zaliczać kolejne sesje. Prawie 18% zadeklarowało, iż do egzaminu przygotowują się w przeddzień. Prawie 70% potrzebuje 2-7 dni nauki, niecałe 10% przygotowuje się już dwa-trzy tygodnie przed egzaminem, a zaledwie 1,4% respondentów przygotowuje się na bieżąco od pierwszych zajęć. Współcześni studenci, jak pokazały badania najczęściej korzystają z własnych notatek przygotowując się do zajęć (62,3% wskazań), nieco ponad 20% korzysta z notatek otrzymanych od kolegów i znajomych, 7% korzysta z literatury wskazanej przez wykładowcę, 5% poszukuje samodzielnie dodatkowych informacji, a 3,5% respondentów wskazało na korzystanie z innych źródeł.

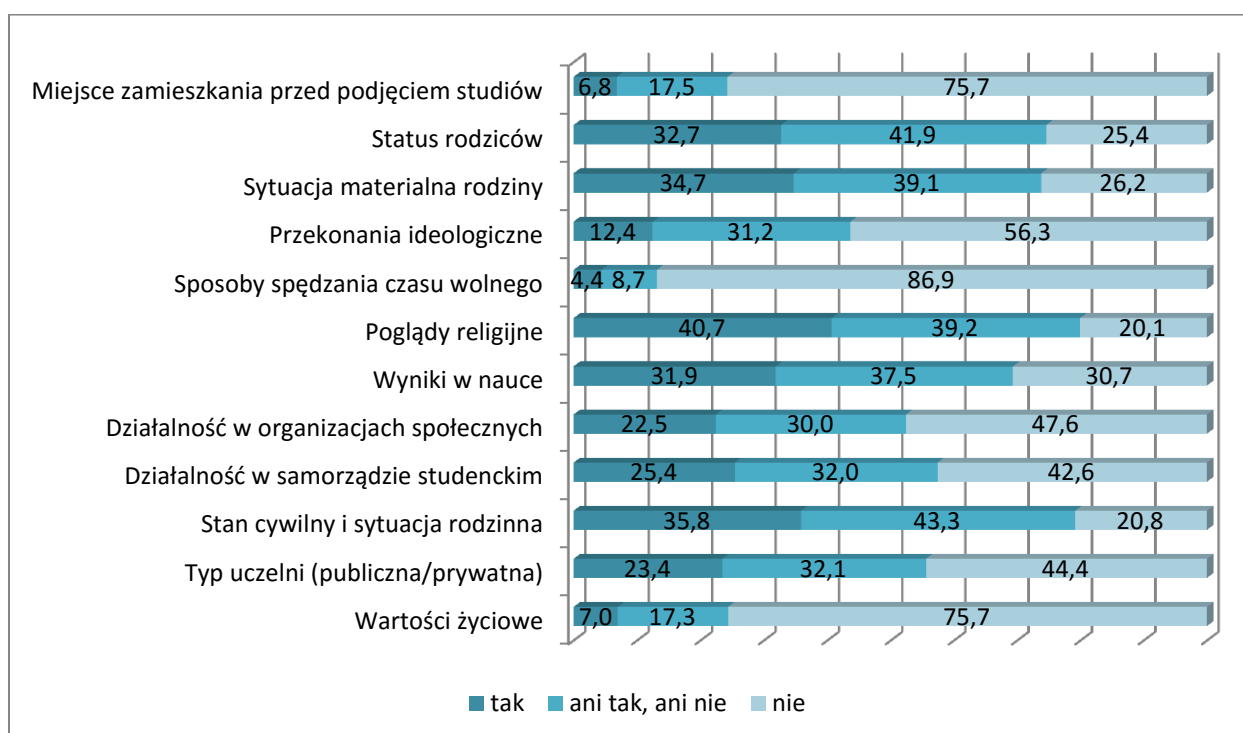
Jaki model uczenia się wyłania się z przedstawionych danych? Otóż nie ma tu nic zaskakującego. Większość studentów traktuje studia jako etap edukacji podobny do przyswojonego w szkole podstawowej i średniej procesu. Główną aktywnością jest uczęszczanie na zajęcia (ćwiczenia, wykłady, seminaria), podczas których przygotowują notatki niezbędne do przygotowania się do egzaminu. Większość studentów nie wykracza

poza podstawowy materiał wymagany przez wykładowców, nie poszukuje dodatkowej wiedzy, nie rozszerza posiadanych umiejętności. Studenci mobilizują swoje siły podczas sesji egzaminacyjnej, choć co piąty zasadniczo nie poświęca na przygotowanie więcej niż godzinę.

3.8. Co zbliża studentów do siebie?

Studenci podczas studiów zawierają wiele nowych znajomości, przyjaźni trwających przez długie lata; często to właśnie na uczelni poznają swoich przyszłych partnerów życiowych. Respondenci zapytania zostali o to, jakie czynniki w ich przekonaniu decydują o zbliżaniu się studentów do siebie, co w największym stopniu wpływa na tworzenie się więzi między studentami. Wykres przedstawia wyniki badań w tym zakresie.

Wykres 3.8. Czynniki zbliżające studentów w opinii zielonogórskiej młodzieży akademickiej (%).

Źródło: opracowanie własne.

Z danych wynika, że czynnikami w niewielkim stopniu wpływającymi na zbliżanie się studentów do siebie są wartości życiowe, sposoby spędzania wolnego czasu i miejsce zamieszkania przed rozpoczęciem studiów. W niewielkim stopniu takie czynniki, jak: działalność w organizacjach społecznych, działalność w samorządzie studenckim, a także przekonania ideologiczne. Dostyc dużą rolę odgrywa status rodziców, sytuacja materialna oraz wyniki w nauce. Z wykresu wynika, że największe znaczenie mają takie czynniki, jak: poglądy religijne oraz stan cywilny i sytuacja rodzinna. Prawdopodobnie studenci będący w stałych związkach partnerskich, w związkach małżeńskich, którzy mają już własne rodziny, stanowią odrębną kategorię; inaczej organizują swój czas wolny i pewnie rzadziej uczestniczą

w imprezach i spotkaniach towarzyskich. Trudno znaleźć wytłumaczenie dla poglądów religijnych jako czynnika zbliżającego studentów, skoro (jak pokazują dane prezentowane w rozdziale poświęconym religii i religijności studentów) ponad połowa badanych studentów deklaruje się jako wierzący. Możliwe, że to raczej cechy społeczno-demograficzne związane z religijnością, takie jak wykształcenie rodziców i miejsce pochodzenia jako specyficzne środowiska socjalizacyjne implikują inne cechy, które zbliżają studentów. Możliwe, że to podobny kapitał społeczno-kulturowo-ekonomiczny powoduje lepsze porozumienie się studentów pochodzących z podobnych środowisk. Możliwe też jest, że osoby wierzące i praktykujące częściej spotykają się np. na mszach w kościele, częściej zaangażowani są w akademicką aktywność duszpasterską i spędzają ze sobą więcej czasu niż z innymi osobami ze studiów. Z danych tych wynika również, że częściej do siebie zbliżają się studenci o podobnym statusie materialnym i społecznym. Interesującym spostrzeżeniem jest fakt, że system wartości został uznany przez respondentów jako czynnik w niewielkim stopniu zbliżający studentów, choć przecież religijność jest jedną z wartości życiowych. Kwestie te wymagają pogłębienia i dopiero badania socjometryczne pokazałyby rzeczywiste relacje studentów. Opinie respondentów na temat czynników zbliżających studentów pełnią jedynie rolę wskaźników ich spostrzegawczości.

Podsumowanie

Z przedstawionych powyżej danych można wyprowadzić kilka ogólniejszych wniosków, które są jednocześnie charakterystykami studentów Uniwersytetu Zielonogórskiego w zakresie percepcji roli studiów, korzyści ze studiowania określonego kierunku studiów, a także preferowanych przez respondentów modeli studiowania i uczenia się. Rozważania dotyczące tych kwestii można skrótkowo przedstawić w sposób następujący:

- Studenci ostatniego roku studiów I stopnia (licencjackich i inżynierskich) w większości zadowoleni są z wyboru uczelni i kierunku studiów, choć należy zaznaczyć, że więcej studentów zadowolonych jest z wyboru kierunku studiów, a nieco mniej z wyboru uczelni (około połowa respondentów wyraziła swoje zadowolenie z wyboru Uniwersytetu Zielonogórskiego).
- Respondenci wybierając studia jako kolejny etap swojej edukacji i drogi życiowej oczekują przede wszystkim, że po ukończeniu studiów mogą spodziewać się przede wszystkim wyższych dochodów, wyższej pozycji społecznej oraz lepszych perspektyw życiowych w ogóle.

- Za wyborem studiów jako etapu drogi życiowej idzie wybór określonego kierunku studiów. Z wielu dotyczących motywów wyboru kierunku studiów wynika, że wiele decyzji podejmowanych jest w ostatniej chwili i niewiele osób ma rzetelne rozpoznanie i kieruje się racjonalnym przesłankami. Na pewno na kierunki artystyczne, gdzie konieczne są zdolności w tym kierunku, talent muzyczny, plastyczny itp. przypadkowość wyboru jest prawdopodobnie mniejsza. Również kierunki uznawane za trudne wybierane są z większą ostrożnością przede wszystkim dlatego, że wymagane są bardzo dobre wyniki matur. Młodzi ludzie korzystają z różnych źródeł, by uzyskać informacje o kierunkach studiów oferowanych na uczelni, którą wybrali. Z przedstawionych danych wynika, że największy udział w kształtowaniu opinii o wybranym przez studenta kierunku studiów w przypadku studentów Uniwersytetu Zielonogórskiego mieli rodzice, krewni, opiekunowie. W nieco mniejszym stopniu wyobrażenia te kształtowały się pod wpływem informacji zawartych na stronach internetowych oraz pod wpływem znajomych i przyjaciół, a także nauczycieli. Interesujące jest to, że prawie 7% studentów wybrało określony kierunek studiów nie mając żadnych o nim wyobrażeń.
- Respondenci mają określone oczekiwania wobec wybranego kierunku studiów. Około 60% z nich jest przekonanych, że z mniejszymi lub większymi trudnościami znajdzie pracę w zawodzie, do którego kierunek ich przygotowuje.
- Według studentów studiowany przez nich kierunek wyposaża ich w największym stopniu w kompetencje komunikacyjno-osobowościowe (ponad 60% wskazań). Nieco mniej niż 1/3 respondentów wskazała kompetencje społeczno-kulturowe jako najważniejsze korzyści wynikające ze studiowania określonego kierunku studiów. Zaledwie 8% badanych wskazało umiejętności profesjonalno-specjalistyczne. Wynik ten wskazuje, że mimo zawodowego w założeniu charakteru studiów I stopnia, większość respondentów postrzega je jako ogólnorozwojowe. Może to prowadzić do wniosku, że wymóg określenia konkretnego kierunku studiów od razu po maturze i na I roku studiów jest zbyt wczesny. Możliwe, że lepszy byłby wariant studiów ogólnych przez I roku i dokonywanie wyboru określonego kierunku studiów dopiero na II roku. Możliwe, że wybory byłyby bardziej racjonalne, a rozczarowanie z powodu niespełnionych oczekiwań mniejsze.

- Przystawianie nowych umiejętności, nowej wiedzy nie przysparza studentom dużych trudności. Przeważa typ studenta mobilizującego się w czasie trwania sesji egzaminacyjnej, oddającego prace semestralne w terminie, ale niewykraczającego poza minimum programowe. Podstawowym celem jest zaliczać kolejne sesje, ukończyć studia i zdobyć dyplom bez nadmiernego wysiłku.
- Najsilniejszym bodźcem skłaniającym do uczenia się jest przekonanie, że uzyskiwane podczas studiów wyniki będą uwzględniane przez przyszłego pracodawcę, umożliwią zrobienie kariery w przyszłości i pozwolą dobrze przygotować się do przyszłej pracy, a także zostać wykwalifikowanym specjalistą.
- Wśród czynników w największym stopniu zbliżającym studentów do siebie w przekonaniu respondentów są poglądy religijne oraz stan cywilny i sytuacja życiowa studentów.

Podsumowując, można na koniec tej części opracowania powiedzieć, że badanie dotyczące znaczenia studiów jako etapu drogi życiowej pokazało, iż studenci w zdecydowanej większości nie żałują swojej decyzji; przeważa przekonanie, że studia wyższe są we współczesnym świecie konieczne, nawet jeśli nie gwarantują pracy.

Bibliografia

Chałubiński M., Zielińska M., (2015), Czy koniec socjologii akademickiej w Polsce? Od elitarności do marginalności, [w:] Szczepański M., Szafraniec K., Śliz A. (red.), Szkolnictwo wyższe, uniwersytet, kształcenie akademickie w obliczu zmiany, KS PAN, Warszawa.

Gołdyka L., Leszkowicz-Baczyńska Ż., Leszkowicz-Baczyński J., Szczegółka L., Zielińska M., (1999), Studenci zielonogórscy u progu XXI wieku, LTN, Zielona Góra.

Hajduk E. (1982), Przemiany społecznej osobowości studentów, Wyd. WSP, Zielona Góra.

Narkiewicz-Niedbalec E. (2006), Socjalizacja poznawcza uczącej się młodzieży, Wyd. WSP, Zielona Góra.

Szczepański M., Szafraniec K., Śliz A. (red.), (2015), Szkolnictwo wyższe, uniwersytet, kształcenie akademickie w obliczu zmiany, KS PAN, Warszawa.

Zielińska M. (2002), Społeczno-osobowościowe uwarunkowania realizacji planów edukacyjnych a położenie społeczno-zawodowe, [w:] „Edukacja: studia, badania, innowacje”, nr 2.

Zielińska M. (2003), Młodzież jako przedmiot badań socjologicznych. Uwagi teoretyczne i metodologiczne, [w:] Idzikowski B., Narkiewicz-Niedbalec E., Zielińska M., Papiór E. (red.),

(2003), Polska młodzież w nowym ładzie społecznym, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra.

Zielińska M., Papiór E. (2007), Sukcesy zawodowe absolwentów socjologii studiów zaocznych, [w:] K. M. Słomczyński (red.), Kariera i sukces: analizy socjologiczne, Wyd. UZ, Zielona Góra-Warszawa.

Zielińska M. (1997), Kariery zawodowe absolwentów wyższej uczelni, LTN, Zielona Góra.

Znanięcki F. (1997), Społeczna rola studenta uniwersytetu, Poznań

Inne źródła:

<http://absolwenci.nauka.gov.pl/>